

עורכי "במחנה" מראיינים
את ראש הממשלה ושר הכחון
מר לוי אשכול

לשכת ראש הממשלה, ירושלים, 30.4.1967

נכחוני: מר ל. אשכול - ראש הממשלה ושר הכחון
אל"ם ישראל ליאור - מזכיר אכ"י להאש הממשלה
מר א. גיסן

מר י. לבני ("במחנה"
מר יוסף לויטה
מר יהושע הלוי

מר י. לבני: השיטה היא לבחורה השיטה כמו לפני שלש שנים,
שלשה מראיינים יושבים מולך.

מה היה הרגע הקשה שלך כראש ממשלה?

רה"מ ל. אשכול: אתה מזכרת שאלה כזו?

מר י. לבני: מזכרת. רגע של הכרעה מיוחדת או רגע שיש

בעבודה כראש ממשלה? מה היחה ההחלטה הקשה ביותר שקבלה כראש
ממשלה עד היום?

רה"מ ל. אשכול: אנטה לעשרה אימפורביזציה של אוזה דבר.

כירוע, אני ראש ממשלה ושר כחון. ויש לעבל החלטות
והכרעות במה גדוה.

כשר כחון היו החלטות רציניות, חמרות להרחקת

החבלנות. ויצא כמה, שכתעט היינו צריכים כשנה הזאת לאחוז אמצעים

ולטפל בעניין זה כטעט עם כל המדיניות העויינות הסובבות אותנו,

ביורעי שגם ארצות המערב הידידותיות מסימות לנו המיד להתאפקות,

וביודע ובטומעי ברורות מצד מעצמה גדולה במזרח אירופה הבקת שידוליים

חמורים הון החסדה מראש, שאנו כיכול ממלאים היות של אינטרסים

זרים אימפריאליסטיים וגם של אלי הנפש, עד כמה שלא יהיה מבוחר הדבר.

זה היה כשרה ובטחון. פה זה מדובר על החלטה או החלטות שאינן היה להחליך הוך כדי יום, הוך כרי יעה, גם החלטה שכולל גם אן המודים והזכות להשתמש ברגעים מכריעים, כשאינן סנהס, מכלים יעד עכשיו לא השתמשנו בהם, תימוקים הוסברו בעתונות יד עכשיו די. היה הכרת להראות למדינה שכנה אחת, אשר מצבה הטוטוגרטי עדיף עלינו, שלא תרגיש אח עצמו כמו "ישו בחיך" - סהם בהרים נאנו בעסק, ויש להם שם גם הרבה ללי יריה. גם מה שפעלנו נגד ירדן, זה לא היה סחך הדוה

וקלוח ההחלטה. אדין היה לשקול הרבה נהיו הרבה גימוקים בעד ונגד, אבל כאשר הגעו בירושלים וברכבת ובטמרוול - זה היה צפוף אחד לשני, וכאשר היה לנו יסוד לחשוב שהטמטר בירדן שבתלק הזה של מסביבות הברון בואך אילת אין הוא נותן חסוטה לב מספקת, טכנו שאיננו יכול או לא רוצה - חשבנו שזה לסוגת העניין כהיקטו הרחב, שהאוכלוסיה חרע. כי אני עצמי בטוח, מנסיונו בטעך עשרות שנים בארץ, מדברים כאלה לא יכולים להיעשות בלי שהאוכלויה חרע בדרך זו או אחרת, מבלי שחדע מה, מתי ואיך.

ז. לבני: זה גם חל על מה ששמענו היום על הבלוח בנגב

שהקבוח הובילו לירדן?

רה"מ ל. אשכול: קשה להיחז בטוח בכל מקרה ומקרה. בודאי שיכול מישהו, אחד או שנים, להתגבב, ואינני יכול להגיד, שום אדם לא זכול להגיד לך ב-100%, אבל טמר זו שורה שלמה של דברים, רכבת שוברה בחוך כפר בטיר, הכטר הוא חצוי, ובדרך כלל ערבים ומפאיים בחוך בלילות יותר מאחנו, זה רוקה וזה טומר ויש כלמיס, ואם הם רוצים - יכולים למנוע.

זה מה שדרש החלטה מהירה, זה טמין ההחלטות

שפה לא יכולים הרבה "להתברר", פה צריך להחליט. אם כי גם

החלטות כאלו אצלי, אני חי אתן ימים ולילות אחדים בסרט שאני בא להחליטה, כי העניין נמשך. אסרתי פעם שהפנקס פחות והידי רוסטה, זה היה אמנם בטובי ספונטני, אבל אולי פרויה היה מסביר את זאת, למה התכוונתי בכטובי זה? כי ההחלתי עם זה: מה יהיה, הליכן אנו באים? בעוד שאנו עם ירון, פחות מאשר עם כולן, היינו רוצים עם ירון להיות ביהסי איבה דמים. אבל הגעתי למסקנה שאין מנוס.

לבני:

לבני העמיד, דובר אחרי החקירה עם המיגים חוכרו על ידי הסורים שהם לא יענו בטלמטה ישירה, אלא בהגברת פעולות אל-פחה בבכוחם או גבולות אחרים. האם אתה חושב כי זה מה שקרה חיים זה חלק מהפעולות הצפויות של פחה. כן הם אמרו כי יבקשו בצורה מלמטה גרילה בארץ.

רה"ב ל. אשכול: בדרך כלל, לעצם העניין יש לחשוש, ומוטב לחשוש ולא לסמוך על גמיס שלא יהיו.

לא טועם לי הדיבור על גרילה. אינה דומה גרילה

של הג'ונגל של ויטנאם, אלא הייתי שם, לחריזה של חבלנים בקצות הכרך, בכל אופן בהקדמה זו. אין לנו בטחון גמור בכל הפרסומים. במה שאנו בסוהים הוא, שפוריה היא המוקד, היא המרכזת, המסמנת, היא המדריכה, היא הטלמטה. ייחשך שיש גם חבלנים ומקבלי הדרכה במין, אולי יש גם סינים ומצאאים מה בהוכס. אין לנו בענין זה כסתרון. שמועות ישנן.

י. למני:

יש סינים בסוריה?
רה"מ: כן, ישנן שמועות. כסתרון, יש הבדל. בכל דבר

יכולים להגיע למפאיליזציה, יכולים להשכלל פחות ויכולים להשכלל יותר, ואנו צריכים לחיות מוכנים קדברים יכולים גם להתחדד ולהתרוץ.

לא הייתי רוצה עכשיו להתגבא אין סוריה תגהל, מה

הלקח שהוציא סוריה מה"רשנדבור", מהפגישה באויר הזו, מהגבבת שכנים, מהגובת העולם. ואולי הטעם ההרשם העולם, שמה שנוגע

לשכניה, שגם הגדולה בשכנים - גם מצרים, - שהיא עמוקה בצורותיה
 ובעניניה האי בטימן ומחוככנת אולי בעדן והצורה המכניסיות בתוך
 הארץ, והעולם האחר - העולם המערבי ואולי גם המזרחי, אולי
 גם בריח המועצות, למרות השידולים החמורים, אני רוצה להניח
 שהם גם לפני סוריה מדעיים כך, שסוריה מבינה שלא יכולה לכנות
 בתקופה הזאת, ואולי גם לפני שגם בריח המועצות מתרשמת - זו
 כמובן רק הערכה, אבל הערכה שבנויה על טיניטום של יוסר והגינות
 אצל מעצמה גדולה, שהיא אמנם נוהגת רק לפי האינטרסים ההילוניים
 שלה, אבל אני רוצה לחת לה את ה"בענינים" הזה, אני רוצה
 להניח שגם הם התרשמו מזה, שזה שטוריה המסיקה את המו"מ, בטה
 להספק המו"מ שהתחיל לפי בקשתו של אנ טאנט ואוד בול, ואולי
 בפנים לבט הם יודעים שכל ההחשדות והדיבורים שאנו מרכזים צבא
 על הגבולות - שזה לא קשה להם לדאוג כמו לינייה את הדבר, והארץ
 תתוחה והם יודעים שזו לא אמת. כל זה נותן בסיס להנחה הוחכת
 או הנחות הוחכות איך סוריה תהג, איך היא תנהג בעצמה ואיך
 ואיזו כחף היא התן לחבלנים להבא. אבל כמובן שיש להשוש.

י. לבני: מה בענין הועדה, עם מה חזר בול?

רה"מ: בול היה המול דמסק, סטומקני אם הוא כבר

חזר, הוא גרין היום לחזור. אי מניה, על יסוד העבר, אולי

גם על יסוד כך, שלטוריה יש יסוד להשוש שבבירור פנים א פנים

התנו הם יצאו ויריהט על ראשם.

אני מניה שלא חיתה המטך של השיחות הללו.

י. לויטמן: האם יש אמת בשמועות, שאישייה רטה-דרג של

האו"מ עומדת לבוא לעזור להמטיף במאמצים להפגת המתיחות. התחלכו

שמועות על בואו של ד"ר ר. בנץ.

רה"מ: לי לא ידוע.

י. הלוי: האם אתה טכור שמצרים המטיף לא להיענות

לבקשות הטורים לבוא לעזרתם במקרים כאלה? האם יש איזה שינוי

או מודגש איזה שינוי ביחסים בין מצרים לסוריה?

ד"ר מ. ל. אשכול: כמובן שלא עשיתי ואיש מאתנו לא עמד למראשות

הצדדים הללו כאשר הם מדברים ביניהם, אבל יש יסוד להניח, שלא בנק
ולא במהרה, כפי שאמרת קודם כל זמן שפצרים עסוקה מה שהיא עסוקה.
התכניות - מי יפורן, ואם היום אומרת אני ליה שאי יוצא מעדן, +
ואמריקה הודיעה היום שהיא לא תקפוץ ל"וואקום" הזה ומייצעת לאירופה
המערבית, הינה ואירופה המערבית מסתדרת שם - אף אחד לא יודע
מה יהיה, מצרים - בודאי הרצה לפקד לפחות על כוונותיה, קשה
להניח שסוריה תשליט להכניס כנחות זרים, ויהיה בדיהם הפיקוד.
אין להניח שזה יהיה בקידוב ובמהרה ולא בנקל.

י. לויטמן: נוכח האיומים שסענו לאחרונה גם מעדן וגם

מטומאלי הצרפתית בדבר אפשרות הסיימה המיצרים בפנינו, האם
הממשלה שוקלת אפשרות של הידוק חיל היס או אמצעים אחרים, כדי
לעמוד בפני איומים אלה.

י. לבני: אם באמת יכולים לחסום, אם יש להם דרכים?

ד"ר מ. ל. אשכול: אם לחשוב ולדון באמות מידה מינימליות חוקיות
בינלאומיות - אין לזה כל יסוד. אבל כמובן ששכנו לב לכך, רשום
לפנינו, כמובן שאני לא אענה על שאלה אם אנו אוהזים באמצעים,
ובאיזה אמצעים ואם צריך לאחוז באמצעים, אבל גם אנו שמענו
דברי ההתרברבות האלה, אבל אם למוד את זאת במידה מינימלית
של חוקיות בינלאומית של זכויות מעבר, של זכויות מים
טרנסווריאליים ולא טרי-טריאליים - אין לזה כל יסוד.

י. לבני: אנו מפעילים לחץ שלנו, במסגרת האינטרסים האלה,

על בריטניה וארצות הברית כדי שיטארו?

ד"ר מ. ל. אשכול: אתה חושב שאני יכול לענות על זה?

י. לבני: לשאול כדאי.

ד"ר מ. ל. אשכול: מן השאלות שרק חשבי יכול לתרץ, אלו שאלות

שאינני יכול עכשיו לתת תשובות.

י. לויטה: כל הלך הרופות בעדן נסומלי מושפע מסגרים, האם אתה סבור, ששכאלה שאומרים כל הזמן שהזמן פועל לסובח של מצרים בקשר למאזן הכוחות בין ישראל ומצרים?

י. לבני: אחרי הכל אנו דקטטש איכות ותם כמות. כמות יכולה להיחפך לאיכות ואילו איכות לא יכולה להיחפך לכמות. ואחרי הכל, לאחר 20 שנה, יש במצרים יותר מסודנמס מאשר יש לנו.

ד"ר ל. אכנול: זו שאלה אשר חייב או יכולה וצריכה להדאיג אותנו ואנו צריכים לפעול. יש דברים שאנו יכולים לפעול: קודם כל להגדיל את מספרנו בארץ. אם כי אנשים צעירים - וכולכם כאלה - כאשר מדברים על פנינים כאלה - עולה בה-צחוק על הפנים. אבל ישראל צריכה לראוב שהילודה והריבוי הטבעי שלה יהיה יותר גדול, ביחוד אנו מכוון את דברי לחלק האזרחי האשכנזי. אין לסמוך רק על דת שאתנה בארצות אחרות חלדנה ילדים בשבילנו. אנו צריכים לגדול. זהירות והאיכות שלנו היא יותר טובה - אך כל אדם שנוסף - לטרות ששם 30 מיליון - כל אדם שנוסף לנו הוא באיכותו ובחשיבותו גדול בהרבה.

י. לבני: בכנסת דברו על שזויניסם, כאשר דברו בענין זה.

ד"ר ל. אכנול: נכון, גם איכות שהיא מיוט בחוהה, יכולה במסך השניט לעלות. אבל צריך לקחת בחשבון את התיאבון של מדינה כזאת לבלוע אחרים, אפילו אם היא מצליחה - קודם כל לפי שנה זה אוכל את הכוחות - ואפשר גם לנחות מפלות וזה משיע על מצב הרוח של אנשים. מצריכים לצאת למרחקים להלחם. גם הרצון לבלוע, גם אם מצליחים, ראינו כי זה לא לאורך ימים, לעתים זה נתקע כעצם בגרון, לא לבלוע ולא להקיע. ברגע זה אפשר לראות א זאת בתימן, אחו הדבר יכול להיות עם עדן ופס אחרים. ויש לאחריט על מה להלחם, יש אוצרות, יש עושר. וישנן מלחמות שונות.

אמרתי כי צריך לדאוג א) לליבוי קסטרונו,

ב) דאגה לרטה הטכנולוגית, רמת הציון, ראשית - שלא חרד, שנים - שקעלה, למען נוכל להתמודד.

אני אמרתי פעם ואני חוזר ואומר, אם כי אני מחפש

איזה בסוף אחר לזאת - אני זכאי גם להניח שכאשר העולם ינוכח

דילמד את זאת שהוא התנהגותו שרצוננו אנו בשלום ורצון

השכנים הוא למסוידנו - אני זכאי להניח שהעולם יושיט יד לפנוע בעד
זאת.

אבל קודם כל יש לסמוך על עצמנו, ואנו צריכים

להיות חזכנים, אנו פה.

י. לכניז אם מרכיב עלינו ועל העום - האינטורמציה כרגע

היא, ששגרירים לא ישתתפו במצעד, לא יבואו לדאוג במצעד. מה

גדול

הגובהך על כך, האם בדיעבד היות מחלים על מצעד את היום,

נוכח העובדה שבין כה ינזפו בנו?

רת"ם ל. אשכול:ברגע זה אין אף אחד יכול להגיד לבטח, כי עוד

לא ידוע לא על ידענה הכרית ולא על ברפת.

לא שאלה אחי על הערכתי - ובשום כך לא אעריך

עכשיו את התנהגותם.

י. לבניז לקבי בריטניה אהה יודע בבטחון שלא השתתף.

רת"ם ל. אשכול: עוד אין הודעה רשמית. יש הודעה רשמית של

בריטניה שלא יומיעו? (השאלה מופנית לאל"ם ליאור) דומני שלא.

לא אמרתי בריטניה, כי אני לא בטוח בזה.

אחר כך שאלת אם היינו עושים את המצעד יותר

גדול, לו ידענו שהם לא ישתתפו? אם אתה שואל אותי - בשנה זו

לא. בשה אינני רוצה להגיד מה יהיה בעוד שלש שנים, אני אומר לא.

את המצעד תכננו מראש והחלטנו מראש לעשותו בטענה התקנות של

שביחה הנשק, למרבה תענתי הברזל שיש לנו ביחס לסיוף 8 בקטר

לכותל המערבי. החלטנו על זה לפני חרשים אחדים, הנהנו אמנם

שיבואו גם אלה, אבל החלטנו הפעם לעשותו בגבולות הטכט שביחה

הנשק וכך להציגו להופעל.

י. לבניו אחד הדברים שדבור עליהם הרבה בשנה האחרונה - זו

הרחבה גדולה בייצור נשק בארץ. האם הצרכים הכלכליים הטובנים, של

הגדלת הייצור בארץ ככל האפשר של נשק, לא יכול לעמוד בפעמים

בסתירה לצרכים האמיתיים של הצבא? בחו"ל יש גינון יותר גדול,

אפשר לסמוך יותר על לוח הזמנים, האם לא יכול להיות ליקוי בזה?

רה"ם ל. אשכול לא נותר אף שאנס אחד של כוחנו הצבאי בכלל

זה שאנו רוצים לייצר בארץ ולה לקנות בחו"ל. כאשר אנו אומרים

לייצר בארץ - אנו מתכוונים לדברים שאנו צריכים אותם ובמיוחד זה

דזה, באנו אומרים על דברים שאנו מוחים שאנו יכולים לעשותם.

כודאי שיטנם גם עכשיו דברים שהם מאד "סופיסטיקייט", ובכל שנה

זה נעשה יותר "סופיסטיקייט" ואנו עוד לא טובנים לכך. אנו

לא נקטור את העגלה הבטחונית לצורך הזה, לרכבת הכלכלית.

י. לבניו מדובר על כלים גדולים ומורכבים?

רה"ם ל. אשכול כל מה שאנו נהיה מסוגלים שאנו יכולים לעשות.

י. לבניו נעשה דברים הרבה יותר גדולים מאלה שעשינו עד

היום, מן הגדולים ביותר שהצבא משתמש בהם?

רה"ם ל. אשכול אתה יכול להגיד סף גם כך. בימינו אלה לאנ

דוקא הדברים הגדולים הם דוקא החשובים, דוקא החשובים הם

הקטנטונים. כאשר הדיחי בנין-ג'ורק ובקרחי ב-ד.סי.אי.

שמעתי זאת את הבטוי הזה - "מיניאטורזציה", הולכים לעידן

של "מיניאטורזציה, לפעמים אהה צריך "מאשינת", עכשיו עושים

בקוסטה ג'ורזים.

אבל בכל זאת אנו עושים גם דברים כבדים, כבדי-מסקל

וגדו-לי-נמח. כאשר אנו מדברים על ייצור - מדברים על שני הדברים.

אבל כדברים העדינים, ה"סופיסטיקייט" זה הולך ונולד כמעט

מיד יום ביומו דבר חדש. אולי בעוד חודש יהיה דבר שלא

הגענו עוד אליו ונחשוב שאנו צריכים אותו. אם ~~אם~~

נחפזים שיש פנאי לחכות עד שנעשה את זה - נעשה. תמיד התכונות

של בו הן לא מהיום למחר, במשחון מהכניסה מספר שנים מראש.
לא נסמך על הדבר אם הוא רק הלום באספמיה או חצי הלום באספמיה,
ועם כל הקושי - נוציא את הדולרים בחו"ל אם רק נוכל להשיג את זאת.

י. לבני: בונים גם על יצוא של דברים גדולים אלה בעתיד?

רה"ט ל. אשכול: יש ליבור. הייתי אומר כי לאורך ימים זה לא

מן הנטע.

י. הלוי: הקשרים שקשרנו עם רומניה, האם אתה סבור ש...

שהם פותחים מהם לקשרים נוספים עם הרמה מזרח אירופה?

רה"ט ל. אשכול: פוחר להנחת. בייחוד בקחתנו בחשבון שהיחסים שלנו,

גם עם פולין גם עם הונגריה דומים, ועם יצוא אחרים גם ביום

קיימים, ישנם יחסים דיפלומטיים, שגרירים הם וסם, יחסים מסחריים

והרבותיים, עם פולין - גם יחסים תרבותיים. בקחתנו בחשבון מה שקיים

והאמה התענינות גדולה של כל הארצות הללו, וגם ארצות אחרות, שאלו

והתענינו לדעת פרטים ופרטי פרטים, ואני מניח שזה לא רק מחוץ

סקרנות, אולי גם זאת, אבל יש יסוד להנחת. במשחון בדברים כאלה

אין אף פעם.

י. הלוי: אם קיימים בישובים כל מהם על ביקור אפשרי שלך

בכריח המועצות? היה משהו בעתון לפני כמה ימים.

רה"ט ל. אשכול: אני קורא עתונים ולא ראיתי את זה. אפשר לבוא

כתויר אולי. עכשיו יהיה שר בראש משלחת, אולי יפגש שם עם

אנשים יוליים, אבל יוצאת כעת ועדה לוועידה שם, נוסע לוטן ואחרים.

י. לויטמן: אם יש לך הכנסות לכמה בעתיד הקצרות באיזה

ארצות אחרות בחו"ל?

רה"ט ל. אשכול: אם לא חסאל באלה - התשובה היא חיובית.

י. הלוי: במידה שבביקורים בעתיד הפגש עם נציגים, עם

מדינאים של ארצות השוק המשותף, האם יש לנו אומא יהיו לך להציע להם

הצעה חדשה, שאולי עלולות לשנות קצת את הגישה הקריכה

להם להחקבלות יחדאל לשוק?

י. לבני: מה אפשר להוסיף על הדיבורים שנמשכים שנים להשפיע

על עובדות, עובדות קיימות, להם אינטרסים ולנו אינטרסים, האם

רק על ידי דיבורים יפהים נשכנע אוחט?

רה"ם ל. אשכול: זה נכון. לפעמים הדיבורים לאו דוקא מוכרחים להיות יפים, אפשר בדברים בודדים לעתים לפרוץ חוסה, וחראייה, גם אנגליה, שאיזה זמן גם לא דאחה,

י. לבנין: זה יעזור לה לאנגליה?

רה"ם ל. אשכול: אני אחיה מאד מופתע אם לא דעלה בידה להכנס לשוק הטווסהף. אני בדרך כלל הייתי חסיה של הענין של אירופה המאוחדת, בזמנו באה גם כך הצגתי את הענין בביקורים, מה יבנה אידאה גדולה, אבל קרה מה שקרה, היה זמן שאנגליה לא רצחה, אחר כך כן רצחה. אחיה מופתע אם לא יקבלו אותה.

החיים מראים בדרך כלל, אנו בודאי למדנו זאת, אם ישנו חובע הי שמתקש, גם מחוסר כוונה מתקש - מוכרח להשיג, מוקדם או מאוחר הוא משיג.

הרושם הוא בכל זאת שהתנגדות איננה מתחזקת, אינה מתחשלת, אולי להפך קצת נחלשה. וניסוקים ישנם רבים.

י. לויטה: אחת הארצות בשוק הטווסהף היא מערב גרמניה. כל

הסילונים מלידים שיש בזמן האחרון החקירות נוספת, גם מדברים על ביקורו של וילז ברגד בארץ. האם אחת יכול לראות איזו שהיא דרך לגשר בין הצורך ההגיוני לקיים יחסים קיינים עם גרמניה, לבין הדחיה הרבשית איש לרבים מבינינו נגד הקרובה כזאת?

י. לבנין: היחה בקורה לא מעטה עכשיו על ביקום של

בן-גוריון ואבא אבן, אפילו על ידי חלק מה"מערך" - בעהנון "למרחב" היחה החקפה על כך. מה עמדתך על הצובת, ? היו גם אחרים שלא היו מאשרים מזה.

רה"ם ל. אשכול: עמדנו של "למרחב" וחבריו ידועה.

אין להניח חקפה שרית דיפלומטיים ושלא יהיה מבישה בין אנשי המעלה, במקדם או מאוחר.

ג. לבני: אס יזמינו אתך לגרמניה למגושה עם קיזינגר -

הבוא?

רה"ט ל. אשכול: בעצם הקטח יחסיס דיטלומטיים אנו ראינו כנצחון לנו זעוד יוחר - כמפלה לאויבינו. בחייס מדינייט, במדיניות דיאליסטיה, מפלה לאויב לעתים יוחר חשובה מאשר איזה רדוח אלעזמך. ואם זה בעשה - אין להניח לזה יכול להיות לאורך ימים בין אנשי משלה ע"אל הברכונזי בין הסדרות". (אונטער די לינדען) אפשר איזה זמן להמשיך לעשה פגישת במקרה, אפשר להטש באופן ספונטני מאורגן במדינה אחת, בארצות הכרית או במדינה אחרת. לולא המקרה הזה, לולא קרה מה שקרא (הלווייתן של אדנאור) - זיהמן ששר התוך עוד לא היה נוסע. אבל בן-גוריון אנו מה שאנו במשך כל השנים וגם עכשיו, אינני יודע, הוא לא חבר המשלה כרגע זה ואינני יודע מה לאמר. הוא החליטא, הוא רצה לנסוע. אס הוא החליט לנסוע - השכתי לנכון לאפשר שיצורף למשלחת. אס רוצה לנסוע לבדו - לא צריך לקבל רשות.

ג. לבני: הבקורה היא שהוא הרמיק ללכת בהצטרות.

רה"ט ל. אשכול: על טעם ועל ריח אין להתווכח, כידוע. גם אולי

קשה לדון את חברה עד שהגיע למקומנו, אולי זה פועל גם במקרה

כזה.

מה הייתי אומר: כל המעט במחן קרדיט - זה

מנהגי במקרה זה - כל המעט לחה אבנסיס לגרמניה - שרי זה משובח,

כיוצאי מבחינה חברתית-מוסרית. אני רוצה לקוות כי העם הגרמני

ילך באותם הטעגלים אשר יכולים להיות מופדפים על ידי חבורת

הפועלים ואישיס דגוליס. אני רוצה לקוות. אמרתי תמיד וגם

עכשיו אני אומר: אין לנו להזדרז, עלינו לראות איך ינהג

הרוד הצעיר.

י. לבני: האם הנטייה שלך באה לכטוי בשיחה עם אבא אבן אחרי

שוכו מגרמניה?

רה"פ ל. אשכול: אולי בוסה לספר - עוד לא האיתי אותו, אני לא

יודע בטח הוא כל כך שט הנטייה.

אנו לא מקבלים מהגרמנים סודי. אנו מקבלים

מהם מלווה עם רבייה.

י. לבני: אם המלווה דימטר?

רה"פ ל. אשכול: אני לא יכול להבטיח להרבה זמן. אבל גם זה

אחר מאבני הבוחן, אם דיבור הוא דיבור, אם יש החוסה שאומרת להם

שזה לא בקשת טובות מצדנו, כי אם יש איזה דבר שנחייב אותם

יותר מאשר מישהו אחר, מחייב אותם לרצות לעזור לנו, אם אנו

זקוקים לזאת.

י. הלוי: מדוע אתה עצמך לא נסעה להלוויה?

רה"פ ל. אשכול: אולי בגלל מה שאמרת קודם, אולי זה מסביר

פרוידיסטית, מסביר את הדבר שלא הייתי להוט לזה.

י. הלוי: אם חוזמן בעתיד הקרוב לנסוע לגרמניה, אם

מסכים לנסוע בעקבות ביקורו של וילי ברנד כאן?

י. לבני: אם וילי ברנד יהיה מה וביא לך הזמנה?

רה"פ ל. אשכול: יש עוד זמן לחשוב על זאת. בדברים כאלה אינך

יכול לרעה מראש.

אלי ניסון: בראיון עם ר. בשן אמרת, שהמגיפה הראשונה

עם קיזינגר לא הייה על אדמה גרמנית.

רה"פ ל. אשכול: די לבעיה בשערה. את הגסה בעבור - כאשר

נגיע אליו, הכל תלוי בסוקדס ותלוי במאחר ומת יקרה במשך

הזמן הזה. על טעבר גשה כזה מוטב לדון ולהחליט כאשר אתה

מגיע אליו.

נזכרתי: לשאלתך הראשונה - ענימי רק על

החלק הראשון, כשר הבטחון. אני חושב שהמכתב הכלכלי הוא בימינו

אלה לא פחות חסוד מכל הבטחון.

י. לבנין: אתה משהתף בהחלטות באופן יסירה בענייני כלכלה?

ר"מ ל. אשכול: איזו שאלה! אנו חיים בתקופה של היעילות של הפס על כל שכנוחיו, וזה לא סובולרי. יש לנו עוד מאוז מיליונים דולרים רזרבה, אפשר לחיות עוד כמו חכמים בגן-עדן, או אם אומרים: כמו מפלים בגן-עדן אז צריך לאמרו: חכמים בגיהנום. אפשר להמטיף כך. אנו לא יכולים להגיד שטר האוצר רק החליט על כך.

י. לבנין: בומי קודמך העניינים של כלכלה הפך סמורים

לטר האוצר.

ר"מ ל. אשכול: בן-גוריון טען שהוא לא מבין בכלכלה. אני לא

טוען את זה, אני נוטא באחריות זו.

בשנה הבאה חוצבים לכנס כאן כינוס רציני של

מאות אנשים מהקולט, אנשי מעשה, של העשייה ומשחר, ויחד נטכס עצה

לכבוש את הסוק העולמני בשבילנו. זאת זה הצעמי.

י. לבנין: יש לעמים הרבשה כי לישראל יש יחסים יוחר

עם מדינות ריאקסציוניות מאשר עם מדינות הירדועה כמקדמות.

אני מבין כי לעמים אין ברירה. הנה ביון היהח מהמכה, בסך

הכל אף אחד לא אוהב מהמכות זבאיות ושלטון זבאי, אם תהיה

הגובה ביהסיט שלנו עם יוון, או אין צד פוסרו ביהסיט עם מדינות

אלא רק צד אינטרסנטי?

ר"מ ל. אשכול: מה היית מעלה על דעתך, מה צריך לעשות?

י. לבנין: קנדי ניטה בררוט אטריקה ללכת עם משטרים

שחשבים מהקדמים יוחר. לא אביר זהה הצליח,

ר"מ ל. אשכול: אני לא רוצה להראות את חולשתנו. לנו אין

גם שגריר ביוון. מה אנו יכולים לעשות? כאשר זה הביע אצל

קנדי לענין קובה - אז הוא ירע שהוא יכול להתמודד עם ברית

המועצות.

י. לבני: יוצא שאנו נגד שחרור בעדן הרוצה להסתחרר,

אולי האינטרסים מחייבים את זה. גם בקפריסין חיינו נגד זה שהאנגלים יבאו שם.

רה"מ ל. אשכול: לא אמרנו. אי לא אמרתי, גם פה כאשר שאלו אותי

על ערן, חשובתי: אני בעד עצמאות, כל זמן שהעצמאות מתכוונת לקדם את העם, שמתקדם נגד משעבדים, נגד אימפריאליסטים. כאשר אתה שומע קודם כל, שאלה שרוצים בעצמאות מיד, בטרם כל יצור נברא, מאיימים שיטגרו לנו את הטעבר - כמו בן שזה מעורר דאגה וטפוקה.

י. לויטמן: בקשר עם קשרים שלנו, או קשרים בביכול, למדינות

שנחשבות כריאקציוניות, יש שמועות מוזרות על סיוע אפשרי של ישראל לדרום ויטנא, מה היסוד לשמועות האלה, איך הן נולדות?

רה"מ ל. אשכול: ייתכן שהגיעו שמועות על סיוע טכני. ז"א, להתחלק

בירד והנסיך בקלאוה, השקיייה, בבריאות. אם את זה לקראת עזרה, בכל אופן אני רחוק לקרוא לזה או לראות בזה עזרה לצד אחד במלחמה. ייתכן שבקרוב יבואו הנה אנשים אחדים מויטנא ללמוד אצלנו הקלאוה או קואופרציה - אנו עוד לא סרבנו לאף אחד, מן המדינות המתפתחות האלה שהיו במחילה בירידות, אחר כך המסיקו אתנו את הקשרים ושוב היו ידיעות,

י. לבני: גם אם צפון ויטנא הפנה?

רה"מ ל. אשכול: אם צפון ויטנא הפנה - אני אחיה בקד.

י. לבני: למרות אמריקה?

רה"מ ל. אשכול: למרות אמריקה. אבל ייתכן שמוטב שלא תשאל אותי את השאלה הזאת.

י. לבני: נעבור לנושאים כלכליים: יש טענה, כי למעשה

עם ההזרמה החדשה של כסף לשוק, עם הטלתה באבטלה - כביכול מתבטל בזה המיתון, במקרה הטוב - המיתון מתמתן ולמעשה מתבטל. האם זה

נכון?

רה"מ ל. אשכול: קודם כל עוד לא מזרימים כ"ף יוחר מאשר התקציב.

י. לבנין אבל עברנו על התקציב.

רה"מ: עוד לא התחלנו להוציא אותו.

י. לבנין על התקציב של השנה שעברה עברנו.

רה"מ ל. אשכול: זה היה ידוע. אני לא מדבר עכשיו על השנה

שעברה, אני מדבר על התקציב הנוכחי. גם הלוי למה מוצא הכסף.

לטל, נניח שמוציאים עוד 100 מיליון דולר על סנקים - אין לזה

כל השפעה על המצב פה. השאלה היא התקציב החדש.

י. לבנין אחת מתנגד לזאת אישית?

רה"מ ל. אשכול: לנו בחוץ מכשיר לווסת. אנו צריכים לרוחף את

הכלכלה, בחקלאות, תעשייה, היירוט והתבורה, לעבוד לטל ייצוא

יותר, בטביל זה אנו צריכים להיות ביכולת להחזרות במחירים. פה

צריך לעשות כל מאמץ לפריזון יותר גבוה, להסכון בהוצאות.

ברגע זה ישנם עשרות אלפים מהוסרי עבודה, שחלק מהם עובד

בכבודה יזומה, חלק מקבל בצורה זו או אחרת סיוע. לא עלה על דעת

שום מהכנות שנבירא את כלכלתנו על ידי זה שיהיו הרבה עשרות

אלפים אנשים רעבים, בדרך זו אפשר אהם-שהים לסהום את העור.

זה לוקח זמן, אולי יותר זמן מאשר ניתן היה

לקוות, עד שתהעשייה התרחב והעשיות חדשות תקומנה. אנו רוצים

לעשות כינום כמעט עולמי, של יהודים בעניני תעשייה ושיווק.

היה רגע כאשר "בעלי טובות" שלנו מרסמו בתושים ובמתולוה על כ-100

אלף מהוסרי עבודה, והתחילו לתפס מתחה לטמים עבודות ויהי

מה, ונוצר הוושג הזה של 300 מיליון לירות. אני חושב שאנו

עוד לא מנצלים אמילו את התקציב שאושר בכנסת כדבעי. וזה לוקח

זמן. נניח יש תקציב לשיכון של מאות מיליונים לירות, עד שבא

ההכניה דעד שנבשים לעבודה - זה לוקח זמן. לעתים אהה יכול

להגיד, אני כביכול אקח כסף אחר, אחר כך לא אשתמש בתקציב

הזה. צריך להיות מאבק גדול בענין זה ואין בינינו חילוקי דעות,

שאין אנו מיינת ומטפלה שתרשה לעצמה לאנשים רעבים בארץ. ותפקידה
שם הממשלה - גם אם זה קצת לא פופולרי - ללחוץ, להסביר ולחנך,
כי זה מפעל מנוכז לא פחות מאשר כלמלי.

י. לבני: כמה זמן זה יימשך, מהי תחילתן גימור? כך

שואל האיש כרחוב.

רמ"מ ל. אשכנז: למשל, המיחון שלי לא ייגמר אם פעם, המסכורת

שאני מקבל לא יכולה להשתנות יותר. אני אומר בכוונה שלי -

אני מתכוון למסכורת של כל אלה שיושבים פה, אלה לא יכולים

ולא צריכים לקבל יותר. אני לא רוצה להגיד מה יהיה עם באון

של המשיח. המדינה, הכלכלה, המשק הישראלי לא יכולים לשלם

יותר, אולי להפך. אלא אם במקום 100 פועלים בבית הרושם -

מה שכבר ראינו - נשארו 70 ומוציאים יותר פרודוקט מאשר

קודם ה-100 - לאלה יש סיכוי שהם בעבודתם אמילו יקבלו קצת

יותר מאשר קודם. או אם קודם היה כך כך רע שהיינו השע אמות

באדמה, אפשר להגיד שמחזילים להוציא את הראש על פני המים. במידה

שהמירון יהיה יותר גדול - מזה יכולים לקבל יותר. כך שהמלה

הזאת מיחון, מהי ייגמר המיחון - זה מושג מוטעה. אם מיטחו הושג

שקרא מסבר, נניח, כמו שהיה לפני שנים באמריקה - וזה ייגמר -

מה אין שום מסבר, צריך לייצר יותר, בהרבה כמה הרושם

פועלים הוכיחו שבמחוז פועלים עושים יותר. צריך להפס

שווקים. מדובר על העשייה, מדובר על מפעל שיעסיק 1000 איש, שאולי

לפני הודש - הורסיים לא חשבנו עליו, זה צריך לבוא מתו"ל. או

אם נחזיל לעבוד ולייצר בשכיל הצבא, וזה יהיה במחיר מתקבל

על הדעת, למי הישוב שחייב להיות, אז ישנה העסקה ושכר כזה אנשים

חיים בו. הקה אנשים תומדים בחקטיה הצבאית - זה פחות מאשר אני

דאחה והוא מקבלים, זה 600 - 500 ואולי גם 450 לירות. בהשוואה

לעולם שביבנו אולי זה לא מעט.

י. הלוי: חיילים רבים עומדים להסתחרר, בעייה האבטלה

מדאיבה אותם, לאן ילכו, אם יש לך בשורה או הרגעה בשבילם?

י. לויטמן: האם בשנה הקרובה, בין יום העצמאות הקרוב ליום

העצמאות הבא, יש לצפות לעליה או לירידה באבטלה או בייצוב

מספר המובטלים?

רה"ט ל. אשכול: אני אמילו חושב בעצמי שיהיה ייצוב והגשמה

במשך השנה מעכשיו, אבל אחר כך נאחזים בטענות שאמרה והבטחה.

י. הלוי: האם אפשר לבשר משהו לחיילים שעומדים להסתחרר?

רה"ט ל. אשכול: חיילים הם בני אדם. אם תבוא מפתח למריון יותר

גדול בעבודה - מה המפתח לכל השאלה שלכם. מריון אשר יאפשר

ייצוא. אם אגיד לכם בחלקאות הוך שנה שנהיים עד שנה 1970, יכולי

להגיע, יחד עם החלטה החקלאיות, כמו שיפורים ל-125 מיליון

דולר אקספורט, ל-200 מיליון דולר, אני מאמין בדבר כזה. כמו בחות,

מרחים. אותו הדבר בתעסיה, מבוססת על מדע וירע, יש תעסיה קיימת

לשלא הגיעה לניצול יכולתה, הוך חקלאות, ואני מתכוון לחקלאות החד

החדשה שקוראים לזה המטכה השלישית בחקלאות. אני חושב שהישיבים

הקיימים - אני לא מדבר על הקבוצה, לא שאני לא רוצה שילכו

לקבוצה, אני חושב שהמושבים הקיימים, יש בנים שהם בני

המושבים והם ברצון חוזרים ויש מקומות במושבים, בכוונה

השארנו מקומות ריקים במושבים, אני חושב שהוך שנה מעכשיו, אם אגיד

שאפשר שיכנסו למושבים 1500 - 1000 משפחות - זה לא הגזמה. אני

מוכן גם לזה, וכל הזמן הקבוצה סגורה ומשוועת לאנשים, ואנשים לא

באים, זה מוכיח איזה דבר בענייני חוסר עבודה, עוד לא הגיעו

ללכה לקבוצה. אשה רוסיה שבקרה בדגניה כל אמרה: הרי זו פנת

בן-עדן ממש. אבל שאנשים צעירים יבואו לקבוצות, ולאן דוקא

לגדוה ששניה ששם ישנה סכנה, אבל שיבואו 10 משפחות לדגניה א'

ו-ב', לגבע ועין-החרוד - זה יכול להביע למאות ואלפים - והם לא

באים, זה מראה על משהו. אם אנשים שרוצים לנסוע לקבוצה - חויבות

הוא קשה.

י. לכני: אם מדובר על ירידה, העובדה שהעליה

כל כך פתחה בזמן האחרון, חצי אתה חושב שזה דבר זמני או זו זמבירה קבועה? בטן הכל מה הם מקורות העליה בעתיד - מזרח אירופה, ככל זאת מרוסיה לא יבואו יותר כאשר איחוד מסמכות; באמריקה לא רואים שהזרם יגדל; עליה המנוגה בגסרה. הם עידן העליה בגמר?

רח"מ ל. אטכול: אוטטני - אני לא הייתי רוצה להשאל -

אבל אוטטני שעידן העליה התמוכית לאיזו הקדמה נפטקה, כי אנו כמעט קיבצנו את כל יהודי עולם המצוקה. אנו צריכים "להתלבט" על יהודי ארצות השטע, ומתכוונים לעשות את זאת. הכינוס הזה שאמרת, ועוד כינוס השנה, כינוס יותר גדול של יהודי מולט, השטע לשכת יהודי להטוב לאן הולך עם ישראל, כולל מדינת ישראל, או מדינת ישראל כולל עם ישראל.

י. לכני: מה יש להגיד לצעירים יהודים באמריקה,

אחרי שהארגונים הציוניים לא מעניינים אותם, והמגבית חייב לא מענינת אותם, ואחרי שכבר שני ישנה החברה הגדולה, עניינים יפים, עזרה לכוסים, לויטצט וכל הדברים אשר מלאיבים יותר את הצעירים?

רח"מ ל. אטכול: קודם כל, הלואי שלא בתוכה מן

ההתלהבות הזאת. הזכרת את הכוסים וכל מיני תנועות, הירויות - זה מראה שצעיר יהודי פתט, פתט איזה אלוהים. מייעים קולות צודקים מיהסט של המוטבים עם הסטיבים בחליכה לעם. אבל אם זה כך - לא מן הנמנע, וצריך להיות לא מן הנמנע במריבצים, מה שהאמריקאים 888 קוראים "למכור" להם, אם לא אגיד בשט המפורש ציונות, למכור להם את השטת הישראלית. אם יכולים ללכת הרכה אלפים לימים קורי, הרי מה יכולים להיות שני דברים: א) השטת, התייאת מריבת חדטה; ב) התייאת אדמה. לזאת צריך להגיע, לנשטת, לתודעה. ו-ג) הנטייה מודרנית, שאנו בלעדיה לא יכולים. כל אנהן

השאלות ששאלתם על עבודתו ומוסר עבודה - המפורן להן הוא
 כנעישת לייצוא, ואז יש מקום לאנשים כעלי השכלה, אם זה
 מהנדסים ואחרים. יש היום בארץ תרבה רופאים מהנגליה
 וארצות הכרית והסרדים לנו מאות רופאים בארץ וצריך למצוא
 את האפשרות לסכור את הצורך הזה, צריך תרבה לעבוד כטביל
 כך. אני לא יכול לקבוע את הזמן, אבל אני מאמין שזה אפשרי
 לסכור את ה"פעקעץ" הזה שנקרא ישראל, על השמטה שלה, על
 החלק הבנוי שלה, על קיבוץ הגלויות ועל אידוש ארמה,
 על מצדה שמקטרת עם קצה ויזיה, מקשרת את הקשר, אם לא
 מינור דוד - סיתרי כנור דוד שנקרצו עם היום של החיים,
 הם ככל זאת השלמות הבלתי שלמה. אם להתבטא בזהירות - השלמים
 שיש בהם סדקים, של חיי יהודי אמילו בארצות השפלה. זה
 הובע מאתנו תרבה השקעה, וזה בעצם מה שאמרת. היום ישנו
 מאגר ב"הארץ", ויכו אתי, של עמוס אילון. וזה מה שאמרת.
 אני לא אמרת ללכת לקבוצה. אבל אני בטוח מ-400 - 300 אלף
 הסטודנטים שיש היום, סטודנטים יהודים שיטנם היום בקמפוסים,
 לא כולם יהיו אינטליגנטים, לא כולם ימשיכו בסקצו
 שלפיו. אם אבא היה בעל עסק סתורי - הבן יבוא לנהל את
 העסק, או אחד מסני הכביס שיטנם יבוא לנהל אותו; אם
 לטיחון היתה הוצאת ספרים, אני בטוח שאטנם הוא ככל
 השכלה בעל תואר ב.א. או מ.א., ילך לנהל את הוצאת הספרים.
 אבל יהיו רבים שיבואו. סוים לא כל היהודים יהיו
 דוקטורים. ככהיה המועצות התחילו שואלים את עצמם; מה
 זה? ויש באיזה מקומות שהכינות "גומרוס קלאוזוס" בכמה
 דברים, כי הרוב איננו מסכים כל כך בקלות שמצוט
 יהיה נושא דגל התורה והחכמה והדיפלומה. הוא מוכן לקבל
 את איינטטיין. אבל אם ישנם כעלי עגלות - הוא רוצה שכולם
 יהיו כעלי עגלות. זה מה שאני אמרת, שצריכים להיות
 בישראל 30 אלף סטודנטים וכמה אלפים כח"ל. כולנו אומרים
 כשבאו הבייל"ואים הם הביחו יסוד לתקלאות. ובתעטיה, בחורים

לסוף הנדסה כזו או אחרת, צבואו למטעלה או להסתדרות
 ויצבור כי צריך לבסוף לאיכות הברית ללמוד ענף זה או אחר
 במעשיה, להקים תעשייה מודרנית, לעשות מודרניזציה
 במעשיה. ושאלתי: איפה התעשייה של הדור הזה? אנו הגענו
 עד לציבור של התמלה מים פתים - וזאת צריך לעשות, ולזאת
 צהרצים סכנאים והרבה מהנדסים ששובים, וקודם עושים את
 זאת במכון ויצמן או כדומה וכבר זה או אחר, וזה לא הכור
 האחרון, כודאי בצורך לבנות כמה בודים - זאת אפשרי להם,
 מדוע לא תקום קבוצה בחורים שלמדו מה שלמדו, או מדוע
 אין רוכאים בקצוות הכרך, וקצוות הכרך מתמיל בלכיס?
 ומדוע אין מורים טובים כבמרים והערים הקטנות והחוריים
 את האינטלגנציה של הכפר הזה? או טוב, בממרים הללו
 לפתח תעשייה, לפתח ידע? מדוע אם ספקים יהודי עם כסף
 לתקים את בית ההדורות - הכתורים האלה יבואו ויטכירו
 עם עצמם אליו, על זאת דברתי אתם.

י. לכני: כאשר לשיחה אתם, דברתי בין שאר

הדברים במתות שלנו ביהודים ובמורשת שלנו, איפה אנו
 עומדים מצד אחד במורשת שלנו היהודית, מצד שני מצד
 אירופה, ומצד שני בצורך שלנו להשתלב באיזור שאנו
 חיים בו שיטת? אנו אירופאים או אסייתים? מהי הדיקה
 שלנו ליהודות?

רת"ם ל. אשכול: מה זה שייך ליהודות? אנו מדינת
 יהודית.

י. לכני: הדבר הראשון שסופר אפר במטענת

העובדאים: קודם כל זו מדינה של יהודים.

רת"ם ל. אשכול: זה בכונן. יהודי הוא מי שרוצה

להיות יהודי. אלא, מה הבאנו אנו? חלק מאנו בא

תעשייה. מתוך 2½ מיליון יהודים - זאת פה - הרוב הגדול,

תעשייה אם לא למעלה מזה, הם יוצאי ארצות אסיה, אנו

מטודלים במטעלה, באינטלגנציה לחבון, להעלות ולהעלות.

אולי גם עמים אחרים יאלו, אנו רוצים להיות בן במטענת

המסים כאיזור הזה, אבל יש לנו סורסים באירופה. זה אולי
 הקרבות הגדולה שיש לנו, ויכולה להיות לכל האיזור פה,
 גם באפריקה וגם באסיה, כמידה שאנו נושאים את הגישה
 החלוצית, באמת להתחלק עם הנסיון שלנו, עם הידע
 והיכולת שלנו. אנו אוסרים המידל כסף אין לנו, ידע
 ויכולת יש לנו. אולי בעוד 100 שנה לא נהיה זקוקים, אולי
 בעוד 100 שנה יהיה לנו "פאר". זה שאנו יהודים, ואלה
 הם מלפזרים, אלה דרוזים, ואלה מוסלמים, נוצרים אלה, סיאים
 וסובים, במצרים - קומטים, איזור זה הוא מולטי - מולטי
 של דתות, כך היה וכך יהיה, כך יהיה עד שאולי נעם
 יתבטל, לא יהיו גבולות, מדינות ופסליות. אבי לא מסוגל
 לחשוב ולהבין לתקופה הזאת.

י. לויטה: כאשר דברת על מסורת יהודית, יש

נקודות מסורת שמתנגשות בהיים המודרניים.

רח"ם ל. אשכול: אמרת § מורשת, לא מסורת יהודית,

אלה מורשת יהודית. זה "ביצני הגן" של שטייבמן. מסורת

כל אחד יכול לקחת מה שברא לו, או שהוא לוקח את

האידיאלים של בביאי ישראל, שכל הבריים פתרוצנים

עכשיו באו"ם ולא מגיעים לכך; מי שיכול לקחת את ספר

הספרים על תוכנו המוסרי-רוחני; מי שיכול להגיד מי מורשת

זה המצוות המעשיות, המסורות. יש בארצות הברית יהודים,

שטם אולי לא כל כך שופרים על המצוות, אבל הם היו

רוצים שהיהודים ישמרו על כל המצוות. לא אריך לשכוח

כי לאחר המלחמה זה היה "טרענט" אבל גויים בארצות הברית -

זה כחוקר אבל הבריים ואולי יהקיר אבל היהודים. מוכתי

בזמנו על כך שהיהודים הנחילו להסקיע כסף תועפות במוסדות

יהודיים, בתי כנסת ספוארים, בקלובים, בריכות - זו היתה

הצורה הנפלה. הם מלא יודעין ואולי ביודעין ראו, שכל

זאת כביסמט להכרת חלש יהודית היא לא כל כך פשוטה, באיזה

מקום יש כמסול; מצד שני אולי רוצים להקלט טוב - ולא יודעים

איך - במבנה הגדולה. כך היו אפרת אשכתי, כאשר מסרת

מזרזה על בית כנסת - אני לא בטוח שבית כנסת חייב מזרזה - אבל ככל זאת טוב שיש בית כנסת, גם אם מזרזה איננה.

החיים המוסריים, האידאיים משהגויים

ובמחלטים, זה מתחיל עם הרבה "גוי" עם אידעלט זיך אזוי

קריסטל זיך". מוקדם לבוא מה יהיה בעוד עשרות שנים.

עכשיו יש בארצות האלה 7 - 8 מיליון יהודים, על זאת לכתוב,

על הסטודנטים. הצעירים שופים על המנטליות של הדור שלי,

וקראתי ב"הארץ" מאמר של אמנון רובינשטיין, כי בביקור

באמריקה אבל הנשיא, לא היה אף ישראלי אחי שידע לרקוד -

גם זה פסול, אני מקבל את זאת. אבל הדור הזה - גם זה

המקידתם צריך להיות, סוגי הנכילים בזמננו היו מסייב

היאפלטגנציה, אם זה ד"ר היטין, אם זה שרמטכאי, אם זה

מי שייסד את רחפת, הם היו אנשי ידע ודעה, לא רק דת.

אם היטין היה דתי?

לזאת התכונות. אתם לא יכולים לשבת

ולצפות שפיטורו יסדר אתכם. אפשר יש מדינה, זה יומן, יש

272 מיליון יהודים, יש מדינה. ה"צונזלד" הזה שרצו עוד

100 לירות לשנה, זה אומר שאתם צריך לפגוע תושביה בעצמך

לעוד 100 לירות, דענו על זאת בחורים שהוריהם עשירים. איפה

התושבים לתושבים כהן לעשייה ולפעולה.

יש התחלות בארץ. בתקלתי בארצות הברית

בתקטיה של "קארדס" של מאות מיליונים דולרים. בתקלתי סיהודים

מוטיטבסק שאקים את זאת, זה כנין של דמוס, זה טעם.

מי יתן וכולם יהיו אנשי השכלה אוניברסיטאית

אם כולם יהיו בעלי השכלה אוניברסיטאית - סוכות אמר שהם להיות

פחג שכטי. אני בטוח שבארצות הברית יש כאלה. אני

סבין, לומדים, כמו שלפעמים למוד ב"ישיבה", ואחר כך הוא

פחה חנוך. היתה לו ספיכות לרצונה דעתה חנוכה. דכיים יטרבו

לפסקי אבותיהם. אם צריך להם - צריך להיות אוה. צדקה עשה

עכנו הקדוש ברוך הוא ש-20 שנה היינו כרוגז עם הערבים, אחת

מי יודע איזה ידקות ואיזה ביצית דבשר היינו אוכלים.

תייטב את הגליל המדנזי, סלע על

בני סלע, רק בעקטנות של פרידות, כמו שהננו, מקימים
 ישרבים. אבל לאכלס - צריך העשית, והעשית צריכה טודע.
 הכנסו ל"מדירן", יושבות של 1000 באורות, כפרבן שיטנם
 עם מתנדטים. טאלתי אנתם שיך אפטר להגדיל את העסקה, דאפרו:
 אם הקציבו עוד 5 מיליון לירות לשבתיים לעוד נסיונות ;
 בעטיק עוד מתנדטים, דחו בוכל להתלבס על עוד איזה דברים.
 דאיתי כי בארץ מייצרים מתטב. אם לזה עוד לומדים
 באדכימריטה - הטלה אינשלגנציה היא מסוכנת יאד, יכולים
 להיות כעל הוואר ב.א. ולתיות יחו עם זה טבדלר, למד לעקור
 שניים - וזה עוד לא אינשלגנט. אינשלגנציה זה דבר אחר
 לגמרי. לצפרי הרב, אני הוסב, אני לא מכיר, אני הוסט
 שהדור הזה של המטנדטים שהוא קורא מעט כאד.
 י. לבני:

רתי'ם ל. אשכול: אולי. על דבר שאיבני יודע לבטח -
 איבני רוצה לרבר, לא לייעלב.

י. לויטה: הטטורה היהודית, כפי שחלק מהעם מבין
 אותה, מתבטט בצרכים של מדינה טודרנית, כפי שחלק אחר
 מבין אותה. הכוונה כיון היתר היא גם לכתיחת סתים. האם
 אתה הוסב שאפטר בעתיד הכוונה לעיין למצוא דרך לגטר כיון
 צורך מחקרי רמואי וכיון ההתנגדות העתית הטטורית?

רתי'ם ל. אשכול: אם אפילו לא הייתי בטוח עד שלטום
 שאפטר יתית, אז מה צוטה הקדוש ברוך הוא - הומיפו בעתוכים
 של החג מאפרים ודאירן עם הרב הראשי שנבחר עכשיו לכל
 האיטפריה של אנגליה, דאבי מוסין אתכם לקרוא מה שהוא כתב.
 היה הרב קוק, הווק סתיה עד עכשיו היה בהכנסת הרב קוק,
 ולפי זה עשו ביהוהים עד עכשיו. יש לעמטים מתבצרת איזו
 סיטרא. אין טמק שאין ברירה, ומוכרחים למצוא בכל דבר
 מכנה מסותף וויחורים הדריים. אכן לי טמק - אם אתה שואל

דוקא על השאלה הזאת - אם כי היא לא היחידה ואולי לא הכי הריפה, כנראה שהיא לא כל כך קטורה בדת, אולי קטורה יותר בסנסטימנט,

י. לויטמן: זה דוקא הסובב, בדרך כלל.

י. לבני: אתה לא חושב שמסתמים יותר מדי? בלי

קשר לדת.

רה"פ ל. אשכול: אם אני מקטיב לרופאים - הם טרופנים

שלא יותר מדי; אם אני שומע את הצד הנני - יכול להיות

שיש מה שיש קצת איוה ולזלול כללי, ולזלול מקצועי, אבל

אני מסבך את נפשי כלפי הרופאים הצעירים אולי. יש אולי

קצת ולזלול של אנשים שהסקידום להתוך.

י. לבני: גם אני מתרשם כך.

רה"פ ל. אשכול: יכול להיות שדבר זה יביא לכך שתחיה

יותר זהירות. למשל, דברתי עם ד"ר שיבא, הוא הסביר את

הטנין, ד"ר שיבוא יש לו לב גם רחום וגם יהודי. גם הרמ"ם

מתלוצצים מדוע זה דוקא שם קרה. הוא הסביר את הרכב. אני

בטוח שגם הוא חושב שקרחה שביאה מה. הוא אמר שהוציא את

הלב של האסה ששלה היתה בחיים. קודם עשו לה עיסוי בעודה

בחיים. הרומא אמר, הוא מזכיר לחוכה, שמה בזמן העיסוי,

שמה מסתו קלקל או מסתו נקוצ. צריך היה להמשיך לעשות עיסוי,

עזה כאות המוצות טרבע, והוא אמר: אני לא מסוגל לזה, הצעירים

מסוגלים לזה. אחר כך סתמו להחזיר את הלב. ייתכן שמה

בחובה זהירות יתר. פשרתי פעם, בכל הויכוח הזה שנסתך

שנה שנתיים, גבהתי כפצסי בענין זה, כשמה עלי אדם יקר

ואני שאלתי את הרופאים: אתם רוצים לנתח? לפני ששאלתי

אותם אני שאלתי את עצמי, מה יהיה אם הם יגידו כן. אמרתי

כלבי, שאם יגידו כן - לא אתנגוד. אבל רשמתי שזה נרבע

לרבע. זה לא מתוך כך שאני מאמין שכן יגיע לעולם תכא

בגלגול מחילות ואחרת לא. זה רגש. כשם שצריך להנוך

לכלכלה - צריך להנוך גם לזה, גם הרופאים הצעירים, גם

את הסטודנטים וגם איש פחרי האטלס שהגיע חגה ולוקחים

את הסכום הזקן שלו ומכנתהים אחרו. לאחר הסרה, ועוד כיסתו
 נטית קצת שפסליטיים לכלבים. זה ידרוש מאמצים הכרחיים
 רוחניים, סוציאליים מכל הצדדים.

קראתי רופא, איש דתי הוא אמר לי, כי
 ה"גוראלד" יותר גדול מכפי שזה באמת. נסיתי ללחוץ יהודי
 דתי אסד ואמרתי לו: אחת הסדר לי, אם הילד שלך יהיה
 בבית הולדים וצריך יהיה להוציא לו עין, ולידו גוסס אדם,
 ובניה שהרפואה הגיעה לכך שאפשר להעביר עין, תגיד לי שתחבד
 לזאת או לא תרצה שיוציאו את העין מהאיש הגוסס על מנת
 לשתול אותה במקוץ?

הויכוח הוא גם על בנק. בנק של דם -

האדם צוהן מרצוננו את דמו. הרב יעקובסון, רבה הראשי
 של אנגליה, מדבר על זאת שכל זאת מגיעים כעת לדברים אשר
 לפני 30 או 50 שנה לא היו.

זה אחד מהכלי לידת עצמאותנו ושלמותנו

כאוסה שהימה מפורדת כ-2000 שנה, בין תרבויות שונות
 ואמונות הבל שונות וממליות, זה סלכנו לגמרי לא הוצא.
 לטפל, הנת כחולות שורפים צורות, תגיד לי שאני אשאיר צוואת
 שיסרמו אותי - אשקם אם אעשה זאת, אם כי אני יודע שיטבם
 אהדים יעשו זאת. נדמה לי כי היה זה משה חס, שאם עזר
 הביאו הנת. זה סטנדרטים שונים ומשונים, כי תודו למישהו
 דתי המאמין בגלגול המילות, או כמו יהיו רבילים במקומות
 שונים, כי כיום מסי כאשר הוא בוזר את בעורביו, היה אוסף
 אותם במטה בייר, יחד עם התיכת עץ מהטלתן ומסליך לאם
 כדע שרשך אשון.

ענין המלכות, זה מהחיל להעסיק אחרנו

עוד יותר עם הקטנת הפליטה.

י. לבני: אחת בעד חוק בענין זה? יעקב שמסון

מסירה מדבר על זאת, ואומרים שהוא חבר טוב שלך.

דח"ט ל. אשכול: בכרך ששור בעצמו בר-אורי'ון והוא

מכית של בני תורה.

כל כך הרבה שנים הם טוענים וטוענים -
וזה ל- כלום. דוקא על ביהודה מהים - על זה התחיל "גזאלט"
כזה, וזה לאמר שהאיש מה. מה יש גיטות פוליטיות טובות,
זה כמו עם הרפואליסט, יש לו צואליסט מהמכני וטו צואליסט
למורסי ואחר. קודם כל קיים הוק.

י. לבני: לא מבטיחים אותו. אתה בעד זה

שיבטימו אותו?

דח"ט ל. אשכול: כמד זה קראתי אמר גם על זה, אמר

על גלילות, סעוד מצט לא יהיה לרפואים מה לעשות.

אני בעד איפוש הרבה דרכים להגדיל
את הילודה ולהקטין את הטכניקה של הפלות. זה מביא לכך
שהריבוי היום כהל-אטיב הוא 1,6.

אני אורח שמרן וריבוי על זה יכולים
להוציא. המלה - עושה טעות. המלה נוסה תרבה. צרפת
היתה שנים בהתבוננות דמוקרטית. עכשיו צרפת היא בעליה
מהדש. שאלתי אתר האנטיים המרכזיים בצרפת, אם זה דק
הכסף שהם בוחשים? זה לא הכסף. ונביא גם שזה כסף, הרי
באשר מביאים איזה יחודי - זה עולה הון. הם אומרים שזה
לא הכסף, הרוח היא כבוד, הרוח כאוסה אם המנה בחיים היא,
אם יש לה עמיד. אם אין לנו עמיד ונגזרנו א סיסה - זה
ככלל לא טכנין. אם יש לנו עמיד כאוסה, אם למלה - בזה
ישראל לא יסקל יש מושג עמוק כפי שראינו 4000 שנה - אז
הדברים ציחיים להסברה.

מה אומרים אנשינו? אתה הןן למשטחה
שיט לא 2 אדרים עוד מדר - וזה מתקבל על הדעת. לא כל
משטחה ב-1960 - 1970 רוצה לתדות עם שלושה ילדים בשני
חודשים, שודר אתר מנה האודים וחודש שני לשלשה ילדים שהם
כביל טובה. צריך לעשות את זאת. אז לא חשיג כולאי ב-100%,
- חשיג 50%. אבל אני אומר שהגלילות ככלל תטייבה מהמכה,

אף אחד לא ידע, אפילו הדתיים אולי יתקשו לאסור, כי זה
לפני המעשה.

אבל אני בעד זה שנעשה כל מה שאפשר
כחסברה, ואיזה שהוא זיקוח על דופאים פרטיים. בעוד שבבתי-
חולים - כן. לעתים גם הרומא טשטיע, האחרת טשטיעה. גם
בטשטט, כאשר כלו כל הקצין וחולכים לסטטי, לפנסה תפוסת
לסדר את העניין, עושה משהו, גם זה יש לעתים. לעתים ישנו
מבב רוח, דפרטיה. כמובן, אם נערה התעברה ותבטור עוזב אותה -
זו ביטה אחרת. העניין הוא דלקטי מאד, לא הייתי מתבייש
להגיד עכשיו יהוש כנפט האומה. על שבביא 10,000 איט - אומרים
לי שיש 40,000 - 300,000 הלילות, על שבביא 0,000 איט מארצות
השפע, בחורים בעירים - זקנים יכולים להספד שם. הדתיים באו
ואסרו לי כי זקנים ספתדים לבוא לישראל, אמרתי, כי זה
טענין אותי כשלד דאשקוד, אמנם הם מבחינה קצת דולרים, אבל
סוף סוף אנו צריכים עסם ייכול ללמוד, להתגונן, לתלמט.
על שבביא אבשם כאלה - זה יקח זמן.

אגב, בארצות הברית, היות ולבויים יש
יותר ילדים - גם לאתודים יש יותר ילדים מאשר יש שם.
י. לויטמן: בהשוואה עם הגויים גם הם יש ליהודים
שהות.

רה"פ ל. שכול: הייתי מסתפק כמה שיש ליהודים שם -
שלשה ילדים. פרופ' בקי אומר כי הילד השלישי והרביעי
יותר חשוב לי כאשר הילד השמיני או התשיעי. אם הוטשילד
רובת 10 ילדים - במקשה, אם משתנה עניה - לא אעיד לתגיד
אם זאת, כי אני לא רוצה כיבתאים שהעניינים יהדלו בריכוז
ילדים וביתיהם לאינטלגנציה בין מה לא איתנו ילדים.
העניין הוא מאד רציני. אסור שנכנס בזה לויכות וולגרי
שיש פה, וגם אותי זה מרגיז, ויטלי יחד ליהודים כמו ששם,
ורבים מאהבו אינם הומטיים גם ס"דוקא".

י. לויטמן: אהה בעצמך איש דתי לדעתך, יטלך איזה
תחושה דתית?

רה"ט ל. אשכול: אני לא יודע מה זה נקרא דתי. זו שאלה פילוסופית עמוקה.

אלי ניסן: האם אתה מאמין?

רה"ט ל. אשכול: במה?

י. לבני: בקיום בעל לבו.

רה"ט ל. אשכול: זאת כראש ממסלה לא אגיד לך. ברור לי שאין אלוהים בשמים, ברור שאין שמים, קוטרוג הוכיח לי שאין שמים, ולא כשא הכבוד ואין אדום לרגלים, זה ברור לי עכשיו. כאשר הייתי ילד חשתי, שהנה אלוהים רואה כל מה שאני עושה, וכאשר הייתי מדלב על איזו חפלה ביום הכפורים - הייתי חוזר ומחפלה. אני אמר ועפר החת כמות רגלי אנשים כמו אינשטיין או אופנהיימר, כאשר אנשים אלה אומרים: הגענו ובכל פעם אנו מגיעים מחדש לאיזה קיר אטום, שישנה איזו מיטטריה, סודות בדרך - אז אני מקשיב לזה.

י. לבני: בהשאלה הנפש אתה מאמין?

רה"ט ל. אשכול: השאל אותי על כל 13 "האני מאמין" של הרמב"ם?

אני חושב שמעוט קטן, מעט אנשים מאמינים בחייה המהיים, בהשאלה הנפש. כאשר הייתי בגדוד העברי וראיתי כי בחורים רצים להצטלם - ומעניין שלי אין אף חסונה מהגדוד - אמרתי לי: זה עניין של השארת הנפש, ואולי בגלל זה גם לא הצטלמתי. אני לא יודע מה חושב חימני צעיר, גם החלק שאוכל טריפה אם ישנו כזה, מה הוא חושב על החייה המהיים ועל השארת הנפש. זה בכלל איננו בתורה, אבל אנו איננו קראים.

י. לבני: האם אתה מהכוון להציב מועמדותך לראשון

הממשלה, לעמוד בראש דשימת "המערך" גם לבחירות הבאות?

רה"ט ל. אשכול: "נון קומנט".

י. לבני: מוקדם לדבר.

נהוג בחו"ל, גם בארץ, שאדם בהסקידים מרכזיים

פחות או יותר ידוע מי האנשים שיבואו בהמשך. בחקופת בן-גוריון, בשנים האחרונות, ידעו שאחרי הבוא אחריהם; אבל ג'ונסון - יודעים

על אטמרי או רוברט קנרי. אצלנו לא יודעים, האם אמה חושב

שזה טוב? ב"לייבור" יודעים די טוב מי יבוא אחרי וילסון.

ה"מ ל. אטולו: אני לא הייתי אומר. קודם כל אצלנו קואליציה,

יש עליה בעל-בית - הבוחר. אמנם אמה יכול להגיד אותו הדבר

גם במדינה עם שתי מפלגות - אז יש קבינט צללים שהוא מחכה.

מה יכולה להיות קואליציה של 5 - 4 מפלגות. הנה $\frac{1}{2}$ לשל, כאשר

פורסט ברס"י על הרכב מסטלה - שלטון ספיר אמר דבר יפה: הם דוגלים

בצעירים, ותראו מי הצעירים שהציעו - בן-גוריון, י.מ. לוין,

יוסף ספיר - ואם ישנם שני צעירים - זה של מפא"י - סולמית

אלובי שלא שאלו אותה, וחיים צדוק שלא שאלו אותו.

זו תהיה גוזמה להגיד או הגזמה להגיד שלא

יודעים, אולי לא מדברים על דבר זה.

אני, לשל, אם מותר לי להוודות, אני שנים

לא עיכלתי, אם כי זה היה כך, זה אולי ציניזם, אולי המלה

ציניזם יתר מדי הריפה, הדיאלוסם, הפקחות, שהיו מדברים על יורשים

לבן-גוריון, לא יכולתי להעכל את זאת. לא יכולתי לעכל כאשר היו

אומרים "הזקן", כאשר היו אומרים - יורש. מה בוועד, דייה לצרה

בשעה, יש החיים עד 90. יושב אותו אדם שיודע שמדברים על

הירושה שלו, יושבים ומחכים לירושה. מי שנמצא בחוץ הריחפה הזאת -

מחקשה לדבר על זאת. קודם כל יש בזה משהו, דומני, משל חוסר

צניעות, אם הוא אומר משהו - אומר לעצמי, ואם באמת האיש מחליט

לא ללכת יותר - אז גם כן יכול להגיד: האם אני צריך להסאיר

את מיטהו? יש מפלגה, ישנה סיעה, יש איזו דינסטיה, אפשר

אז לחשוב. לו הכריחו לשבת 3 - 2 אנשים בינם ובין עצמם היו

בודאי מגיעים למשהו. אם השאל היום, דומני שאני יכול להגיד מי

לעמיד לא רוצה או לא צריך לרצות. אחד כך אנו מאד היינו

רוצים אנשים, באמת מאלה שהיו לפני 20 שנה צעירים, לפני 20 שנה

זה היה חשוב להתחבצ, חמיד הייתי הולט אליהם, משוחח אהם. הם

היום בני 40.

י. לבני: אין אפילו אף שם מהדור הזה, חוץ מאבא אבן.

רה"מ ל. אשכול: קודם כל אבא אבן, והיה צדוק.

י. לבני: עכשיו אין.

רה"מ ל. אשכול: זה יכול לקרוא עם כל אחד. ז"א שלא מספיקה

קבליסיקציה זו וזה, נגיד אפילו זאת. ואני את צדוק מעריך

ומחשיב. יהיה אפילו סבלנות שמוכרחים ללכת ולהפקיע, גם זה

איזה דבר.

י. לבני: יש תכניות להכניס אנשים צעירים?

רה"מ ל. אשכול: אם אני לוקח את כל "המערך" - ישראל גלילי,

יגאל אלון ומשה כרמל הם זקנים?

י. לבני: זה מ"אחדות העבודה", במתאלי אין?

רה"מ ל. אשכול: אני מדבר על המערך קודם כל. לולא ההתפוצצות

שבאה, לרגלי מה שבאה. אתה אומר - שני אנשים צעירים. במיטת השניים

היפות שאדם צריך להגיע. כי אצלנו עוד מעט חבר בכנסת -

דשית בעקביו. אצל גויים להכנס לקונגרס הופכים עולמות, ומה זה כך.

היה צדוק - צדוק הלך. האמינו לי שאני דברתי הרבה על לבו שלא ילך.

יכול מאד להיות שהוא עשה מטבה, אולי בסוף עשינו מטבה גדול בעת

שנחנך לו ללכת, אם כי כאשר אדם לא רוצה, והעסק הוא קשה, להכנס

למטה זו בחקופה זו של מיהון, יעילות וייצוא זו עבודה קשה, מה

צריך להפסיל שרוולים ולעמול כמו שהעליה השניה הייתה יכולה

לעמול.

י. לבני: וילטון הכניס אנשים צעירים.

רה"מ ל. אשכול: התחלנו מזקנים, אם זקן מוכיח את עצמו במשך

מספר שנים. מטבע הדברים מכניסים את הצעירים החילה כסגנים, ישנו

צבי (דינשטיין), ישנו לובה (אליאב), גם הוא משוגע, אבל הוא בחור

טוב, אני אוהב אותו ואני ולובה הננו בידידות גדולה, וישנו

אהרן ירליין, וישנו אוזן, אוזן הוא צעיר ומעדות, יש לנו גם ענין כזה

אחדות העבודה נתנה 3 אנשים צעירים. כאשר מפ"ם נותנת שני אנשים

הם פטורים מכל מצוות אחרות.

י. לבני: אין הכניות לעתיד היותר קרוב לגבי הכנסת

שרים יותר זקירים לממשלה?

רה"ט ל. אשכול: אם מישהו לא ימות או לא ייחרג, אני בעצם

הייתי הושב שגם גילו של סמיר וגם של שרף - זה לא רק ענין של גיל,

זה ענין של טמפרמנט.

י. לבני: מה ענין ה"טרזיקה", מדברים על "טרזיקה",

מדברים על יעקב שמטון שפירא מצד אחד, מצד שני גלילי, לפעמים

מדובר גם על יעקב הרצוג,

רה"ט ל. אשכול: כל אחד הוא "טרזיקה"?

י. לבני: שנים טחום השלשה, אתם, שבהם יש שרים טובים ושרים

טובים עוד יותר.

רה"ט ל. אשכול: ראשית, אני מעולם לא השתייכתי לא ל"טרזיקה",

לא ל"טיטבורקה" (רביעיה) ולא ל"פיטורקה" (חמישיה). זה לא

אומר שלא הייתי נפגש באיזה ציין לפיחה, בענין שאני רוצה לדעת.

אני לא יודע מהברי הממשלה על דבר קיום איזשהו. נכון שפירא,

גם מהון שהוא שר המספחים, ואני מאד מעריך אותו, בעל הכל וידע.

בשבוע העבר ישב איתי עהוני נהיה חשוב אצלו לשאול אותה מה

אחי ועם ספיר, ויצא כך שהון שר דקות היו 10 טלפונים כיני

ובין ספיר, זבינחיים לא שאל.

י. לבני: גם מחוץ לעניני עבודה?

רה"ט ל. אשכול: בדרך כלל הדור הזה, הדור שלי, מחוץ

לעניני עבודה יש מעט מאוד מבישות ובלויים יחד, זה היה כך

כל השנים, כש היה גם בימי שפרינצק. השד יודע למה, אני

בעצמי לא יודע. אני נחגש עם יחידים, עם אחד, שנים או שלשה פעם

מה לארוחה צהרים, פעם אצלי בבית שאני מכקט לבוא פעם בשבוע. אם אני

רוצה לשוחח על עניני הנוץ - אני שרים טלפון לארן, ואז מדברים גם

רכילות בטובן, מדברים על ענינים שלא שייכים ישר לענין.

אבל אגלה קלוני ברבים, על מי אמנוה רובינשטיין,

לשחק גולף לא הולכים יחד, מה בירושלים אין דבר כזה. גם לא

כל משחק בולף זה אומר שזו ידידות וחברות, באנגליה בודאי לא.

י. לבני: כמשחק כדור-סל נהנית?

רה"ט ל. אשכול: נהנית והצטרפתי קצת.

י. לבני: תבוא בעמיד יוהר?

רה"ט ל. אשכול: היותי פעמים אחדות במשחק כדור רגל.

י. לבני: מה אהה מעדיף בין כדור רגל לכדור סל?

רה"ט ל. אשכול: נדמה לי שיזמר עדין זה כדור סל. מעט היו מתחרים כרכיבה על סוס.

י. לבני: מה עם הרישם של אשחק, הוא מנהלח יומן, האם אתה

רואה מה היא כותבת עליך, האם היא נוחנה לך להציף בו?

רה"ט ל. אשכול: האמת היא שאני לא קראתי אותו, אני סומך עליה.

אני נסיתי בחיי איזה פעמים לכתוב יומן, עוד

בוילנה, ונזכרתי לדעת שאינני אומר אמת לנייר, זה יוצא משהו

מסופר. אחר כך אמרתי לעצמי: לא אששום יום, וזה נדחה והצטבר

חומר. פעמים אחדות החלתי בכתובת יומן והספקתי, שנים

אלו, 10 - 15 השנים האחרונות יש סימני חיי ועבודתי באכיונים ובפרוטוקולים.

לא הייתי רוצה להגיד יוהר על זאת, לפעמים זה

איכפת לי שקצת יוהר מדי - ביחוד מילבי קשה ואחרים - יוהר

מדי מטפלים במצרים. כאשר באים אליה עמונאים היא אומרת

שלה אין מה לאמר. לטריס יש חוש, היא למדה הסטוריה, יש לה

חוש הסטורי עמוק, יש לה יחס לפיסת נייר, יש לה יחס לתאריך.

אין זה שם נרשם? - קודם כל זה באנחיות קטנות מאד, אם אצטרך

מעט לקרוא - אצטרך להשתמש בזכוכית מגדלת.

י. לבני: יש לך מסנט לשמור על הכושר שלך? בן-גוריון -

צועד; ג'ונסון - שוחה. יש לך מטנפים שאחה נוקט בהם.

רה"מ ל. אשכול: הושבני שיש לי פטנט שלי - זה גזע. היה לי סבא
 גברתן. הצד של האמא היו אנשי קרקע יותר, אם כי ליהודים
 אסור היה לחזיק קרקע, יערות; והצד של אבא היו אנשי חורה. אחר
 כך שנות העבודה בארץ, עבדתי שנים בבוריה. חץ מזה אני עכשיו מנסה
 אבל אין פנאי, אני קט בודק ואומר לי: עכשיו אלך ברגל למשרד, אבל א
 אני יודע שמה מחכים אנשים ויוצא ששוב אני נוסע.
 אין לי שום דבר מיוחד. ארוני הוא בעזרי.

י. הלוי: האם הטריכות או הויכוחים, לפעמים הם חריפים
 מאד, האם זה דבר שאם לוקח ללב ממש, וזה משפיע עליך לשעות
 רבות או מיד אחרי שקורה - כמו עו"ד אחרי שהוא רב עם עמיתו -
 הוא שוכח מיד על כך, זה שייך למקצוע, אין לזה רישום על
 הבריאות שלו?

רה"מ ל. אשכול: את צריך למרוד באיזה מד-חוס.

י. לבני: שבן-גוריון אומר דברים, אף אחד לא מתכוון
 באמת,

רה"מ ל. אשכול: על ענין בן-גוריון אמרתי איזה פעמים, אם כי
 לא הייתי רוצה עוד פעם לחזור על כך: אני את העסק הזה עקרתי
 מלבי.

י. לבני: איזה עסק?

רה"מ ל. אשכול: העסק הזה עם בן-גוריון.

י. לבני: את הריב אתו?

רה"מ ל. אשכול: כן. אני לא יכול להגיד שזה לא מעניין.

י. לבני: לבני אחרים, מישנו ויכוח, אם זה עין מקצועי
 או ענין פרטי?

רה"מ ל. אשכול: רק אחטול בלילה - אני בדרך כלל ישן טוב, אחטול
 בלילה לא יסנחי בגלל איזה דבר ששייך לשליטי, שאני לא יודע
 אם זה הגיע אליו.

בדרך כלל הייתי אומר קודם כל אינני נוטר,

אינני נוקם ואיננו נוטר שנאה. כאשר ישנו ענין של ויכוח

רציני - זה איכפת לי, ויש שאני יכול לזכור הרבה זמן

כי בענין זה הוא נהג לא במדר, לדעתי.

כאשר התחלנו בענין "המערך" אני הלכתי

לטבנקין, שאחו לא דברתי אולי עשרות שנים.

י. לבני: אישית לא דברת אהו?

רה"מ ל. אשכול: לא רבנו. אחרי שבא המילוג לא יצא לנו לדבר,

קודם הייתי אני איש "המועל הצעיר".

י. לבני: מה עם "המערך"? כולם אומרים שרוצים איהוד.

אם כולם רוצים - למה אין איהוד?

רה"מ ל. אשכול: כאשר הוא רוצה - היא לא רוצה, וכאשר היא רוצה

- הוא לא רוצה. קודם כל אני חושב שזה יהיה.

י. לבני: עמד בקדנציה זו?

רה"מ ל. אשכול: אני מקווה שזה יהיה.

י. לבני: תהיה מוכן גם הלאה למערך אם לא יהיה איהוד?

לא יהיה הנאי, או איהוד או בכלל לא. אתה מוכן ללכת ל"מערך" שפוד

בעוד קדנציה?

רה"מ ל. אשכול: אני לא אומר להסרד ושכל אחד ילך לחוד. אם יהיה

חלוי בי - אפסי לא אומר זאת, מהוך סיכויי והקווה, כי מה שלא

הצלחנו היום - יהיה מחר מחרתיים. אין דבר יותר חשוב

מאשר לחשל את כוח הנועה העבודה. גם ביחס למפ"ם, אם היה

חלוי בי, לו היה איהוד עם מפ"ם - ודאי טוב, אם מפ"ם הייתה רוצה

לעשות מערך עם האיהוד - זו גם כן התחלה.

י. לבני: יש דבריה שהיית עושה היום אחרת, אם היה חלוי

בך, האם אתה חושב ששביה בהם, האם היית עושה אחרת?

רה"מ ל. אשכול: אני בטוח שכן, ברבע זה אינני זוכר. הייתכן

שאתם בגילי יהיה בטוח שלא שגה בשום דבר בכל מערכות החיים?

פעם שאלו אותי, או לעתים אני שואל את עצמי - טוב

זה חלוי בחקופה - לו חזרה אותה החקופה - אני מדבר על דבר
לימודים, הייתי לומר אחרת ויותר.

י. לבניו: מה היית לומד?

ר"מ ל. אשכול: דברים רבים.

אני פילולוג, כך אני חושב לפחות, הייתי אומר אני

אלמד פילולוגיה, היו ימים שהייתי לומד הנדסה כמו צריך, יותר
הומניסטיקה. רק לפני שנים אחדות התייבחי על צורך ספרים
בפילוסופיה, אבל איך נאמר: הלומד כאשר הוא צעיר - דומה לכותב
על נייר חלק, ופנאי אין.

טוב פעם, לו הייתה חקופה כזו - אז שום דבר לא

מעניין, צריך לקום ולנסוע לישראל.

י. לבניו: בענין "בול", או בענין קמחי אתה מרוצה?

ר"מ ל. אשכול: כבר שכחתי שהיה דבר כזה.

בענין ג'ון קמחי אני "גאט די נשמה שולדיג".

מה קרה עם קמחי? אני לא יותר מאשר הפניתי את השומע לבו

של השגריר שלנו, טלגרמחי לשגריר שהוא יביד להסתדרות הציונית שזה
למורת רוחנו התנהגות כזאת. מסופקני אם הם היו עושים את זאת
למשלה אחרת.

י. לבניו: גם היום היית שולח מברק כזה?

ר"מ ל. אשכול: ללא כל ספק. לי לא הייתה כל כוונה. עכשיו ברור
לי שהוא היה אתם במריבה שנתיים. לי היו הרבה ניטוקים לכך
שהוא לא יהיה עורך העתון, אבל מעולם לא התערבתי. אותו הענין
בענין "בול", אין לי שום ספק בזה. יש גבולות לכל דבר.

י. לבניו: אתה נמצא במשרה הבכירה ביותר שניתן להגיע אליה

בארץ, מחוץ לנשיא, האם יש איזה דבר שהיית רוצה בעתיד, איזו

שאיפה שלא השגת?

רה"מ ל. אשכול: להחלבלבל בגלגול צעיר.

על השאלה הזאת אפשר לדבר הרבה. שוב יוצא "סעף"

הרייזינג". אי בדרך כלל לא מביט על כל דרכי בארץ של דבר

שאני הטבתי, אם השאל אוהי מה אהבתי הראשונה - מחוץ לאהבת

נשים - זו הייתה הטוריה בפחה-הקוה, או יחד עם הקבוצה בכיבוש עסרות

וקריה ענבים ודגניה ב". זו לא מלה ריקה. יש לי עוד מעט חברים

עכשיו שהמיד יש לי יסורי מצפון כביכול, כאשר אי נמש אהם, אם

כי הם אמיס שנכנסתי לעסקנות. ישנם פרוטוקולים של דמעות, לא

רציתי ללכת. בא שפרינצב ואחר וטענו: אתה מורכח ללכת למרכז

החקלאי, אתה מוכרח ללכת לזה. אני מעולם לא בקשה לעצמי שום

משרד צבורית. רציתי את זה פעם המיד בפחד, חשש ודאגה, שמא

לא אזליח. בדרך כלל זה הלך לי טוב. פעם אני זוכר שיחה עם

שפרינצק על כך. כשר החקלאות עד הלכתי בטמחה. לשר האוצר -

הששתי, פחדתי, מפוח ישבתי עם שפרינצק, להחיעץ. חברים

וחברים אומרים לי: אתה המיד הושש, המיד דואג. אני באמת עד עכשיו

נחזה או יותר לא נכשלהי, יש אפילו כאלה שאומרים שנולדתי בכוכב

של מזל.

י. לבני: אתה קורא הורוסקופ?

רה"מ ל. אשכול: לא. יש שמישהו קורה ומספר לי, או שזה נכון

או לא נכון, זו שטות.

בן-גוריון הציע לי להיות ראש ממשלה לשני הרבה

שנים, אני לא רציתי. שאלו אוהי פעם עתונאים מדוע אני לא רוצה,

י. לבני: ידעת עם מי ש יש לך עסק, בין האר.

רה"מ ל. אשכול: זו לא הייתה האמביציה שלי. כאשר נסעתי לישראל

לא על זאת חשבתי, לא על זאת חלמתי. אם חשבתי - במפתח חשבתי

על החקלאות באופן משוקע, אני מסביב חקלאית, הייתי מועל

טצויין בפחה-הקוה. יתר הדברים התבלבלו. כאשר אני נכנס לאיזה ענין

-אני נכנס אליו דאשי ורובי.

א. לבני: יש משהו בעחיד, אם החפנה, שהייה רוצה לעשות?

רה"מ ל. אשכול: אם אחפנה - אשב על ספריים.

י. לבני: בקריאה או גם בכתיבה?

רה"מ ל. אשכול: אני לא יודע. יש כל כך הרבה ללמוד. מה אלמד

אח העולם, אלמד את אינשטיין? יש מה ללמוד.

בכלל בחלק הראשון לא גמרנו, כאשר שלאת מה

הם הדברים הקשים להחליטה, אמרתי גם על העניינים הכלכליים,

שזו עכשיו החזית הניה, שצריך להחליט דברים, לטאת מחריות.

באמת, הממשלה הזאת, לפי מיטב הכרתי, מנסה להרים

משאור כבדים. אני כבר בממשלה הרבה שנים, והיא עושה תרים ששום

ממשלה לא עשתה זאת, היתה יכולה לעשות את זה לפני שנים. לא

פעם דברתי עם קודמי נניה על פטורי יעול. ואני לא רואה

את עצמי כחבר הסתדרות מועלים רעו או חבר מפא"צ רע, או

אדם שלא מבין חיי המועל. אל שנים ויחי מהנוכח מטוען על

כך. ואנו עכשיו הרימונו את העניין.

כך שאני לא מטוייג לדבר אחד כראש הממשלה

יש מידי פעם לקבל החלטות קשות.

ועוד הערה: היה סיבון בלילה - מפרטמים על כך,

הדגש הוא על הסיבון, ואם לא נגרם גזק - בודאי טוב. צריך

היה להרהיב את הדיבור על עצם החדירה, על החוצפת הזאת, על

העבירה הזאת של הכוהה גכול. בכל העולם אוטרים את זה ויורים

על הגכול והורגים את אלה שמנסים לעברו אותו. אנו כך

התרגלנו לזה! שזה כאילו כלום. עוברים מה ושם, ונוסף לזה

עוד עם חומר נפץ ועם רובה קל-גוסטב ופצצה. וזאת איך להתחיל

להכניס לראשיהם של ירדיים מן המעצמות, האם אמריקה חרשה כך,

או אנגליה חרשה שיבוא משהו, אפילו אנשים הבונים, מבלי

לעבור את המכט. ובדיקה טרמפורט?

י. לבני: אמריקה מקדישה הרבה זמן לטיפוח העור, יופיה, שמירת נוף הארץ. אז כמעט לא עוסקים בארכיטקטורה, בטיפוח היופי. האם לא כדאי כי תהיה יוזמה שלך לטיפוח עניין זה.

ר"מ ל. אשכול: בשנים האחרונות גם באמריקה ההחילו לדבר על חברה גדולה, שצריכה להיות חברה גדולה, אנו $2\frac{1}{2}$ מיליון, אנו בדיוק 1% מאמריקה. אבל זה לא חשוב.

אני לא פעם מדבר, ביחוד עכשיו, כשאנו מגיעים למטיבת אנשים מארצות השפעה, אנו יכולים למשוך אותם ביופיה של ישראל. אז יופי הוא עניין מורכב. יש יופי מוסרי-רוחני, פחות מריבות, ביחוד בין הגדולים, גם יופי טבעי. אחת לא יודע מה מושך אדם, אם התריס כבוקר השכם באילת, כשאחת קם לפני עלות השמש, כאשר הקרניים מהחילוח לחדור ואחת רואה את התריס כאילו פנייה של שן מחוטבות. זו שממה, זו מארה אלוהים, זה יופי. אצל מישהו אחר שדה גולף יפה. אני הייתי בכך שדה גולף, והמעניין הוא שמשנה ד. היה אוכל אותי בחקופה הראשון בעד הגולף, זה לקח הרבה זמן. אמרתי, כדוריים זה יכביס יותר מפוחי אדמה. זה מושך אנשים, יש כאלה כבלי גולף לא יחיו בארץ.

בשנים האחרונות ישנו טיפול רב בעניין, זו הוצאה של מאות אלפים לירות בשמורה המבע. קח את מעין הרוד, במקום הבצוח מה ישנו שם, אני אילו אינני מכיר את כל המקומות החדשים הימים, הורשת-טל, ומקומות כאלה ישפט רבים.

י. לבני: שתצא יוזמה כוללת בעניין זה. וטבעי שזה

ראש הממשלה.

ר"מ ל. אשכול: זה מרוכב במסרד ראש הממשלה.

י. לבני: בחל-אביב לא היה כלום. היא היחה מכוערת

וחשאר מכוערת.

ר"מ ל. אשכול: ברוטיה אומרים: אם נולדה טפל - חשאר טפס לעולם.

חל-אביב היחה מכוערת ותהיה מכוערת, יכול להיות. לעומת זאת

ברמה-גן יש דברים יפים, גם חיפה יפה.

כשם שהחורה ניתנה מגלות - מגלות, כך גם

הל-אביב נבפתה קפיצות קפיצות, עליות ועליות.

י. לבני: ולכולם אותו פרוץ.

רה"מ ל. אשכול: אני לא רואה את עממי ארכיסקט, אבל דומני

שישנם מקומות יפים. יבוא גם לזה זמן, במידה שיותר ויותר גם תחמק

במחקר ובמעשים. באוניברסיטה הל-אביב פוחחים אפילו קטורה או

קולטה לאטנות. אני אפילו חשבתי בלבי שאולי זה מוקדם, צריך הוץ

כסף להחזיק זאת. אתה מקבל הרגמה - אתה מקבל פיל לבן, אתה

כן צריך להאכיל אותו. ואין לנו. יש בנינים בפלאיס, שנמצאים

חורמים שנחתנים כסף להקמתם, אבל לשירותים - לא נוהן איש,

לשירותים צריך מגביה, וטו יתן כסף לשירותים במגביה?

זה יבוא עם הזמן. עוד שכונות היהרסנה וחיבננה

מחדש. זו לא הדאגה הראשונה. אנו היים עכשיו במקומה שקודם כל

צריך ליפוח את עצמאותנו הכלכלית, את מאזנו העצמי, את

פירון העבודה, את פירון העבודה בבית החרושת, את הפירון בריבוי

הטבעי.